

THE ROLE OF PUBLIC OVERSIGHT IN COMBATING CORRUPTION

Abdullayev Sunnat Nurulla o'g'li

Second-Year Student in the Jurisprudence Program, Sarbon University

Qochqarova Xushroy Jo'rabek qizi

First-Year Student in the State and Public Administration Program, Sarbon University

Abstract

This article examines the legal and practical potential of public oversight in preventing corruption. It substantiates that the effectiveness of public oversight depends not only on citizens' active participation but also on the accessibility of information about the activities of public authorities, the substantive consideration of citizens' appeals, the implementation of appropriate measures in response to identified problems, and the subsequent monitoring of results. The scientific novelty of the study lies in conceptualizing public oversight as an integrated mechanism comprising access to information, public analysis, appeals to competent authorities, the implementation of appropriate measures, and subsequent verification of results. The article also proposes interrelated criteria for assessing the effectiveness of public oversight. Finally, legal and organizational recommendations are developed to make public oversight more results-oriented.

Keywords

corruption, public oversight, transparency, accountability, civil society, public administration, digital transparency, corruption risk.

KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHDA JAMOATCHILIK NAZORATINING IMKONIYATLARI

Abdullayev Sunnat Nurulla o'g'li

Sarbon universiteti, "Yurisprudensiya" ta'lim yo'nalishi, 2-bosqich talabasi

Qochqarova Xushroy Jo'rabek qizi

Sarbon universiteti, "Davlat va jamiyat boshqaruvi" ta'lim yo'nalishi, 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada korrupsiyaning oldini olishda jamoatchilik nazoratining huquqiy va amaliy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Jamoatchilik nazoratining samaradorligi fuqarolarning faolligigagina emas, balki davlat organlari faoliyati to'g'risidagi axborotning ochiqqligi, murojaatlarning mazmunan ko'rib chiqilishi, aniqlangan muammolar yuzasidan tegishli choralar ko'rilishi va natijalarning kuzatib borilishiga ham bog'liqligi asoslanadi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi jamoatchilik nazoratini axborotga kirish, jamoatchilik tahlili, vakolatli organga murojaat qilish, tegishli chora ko'rilishi va natijani qayta tekshirish bosqichlaridan iborat uzviy mexanizm sifatida talqin etish hamda uning samaradorligini baholash uchun o'zaro bog'liq mezonlarni taklif qilishdan iborat. Maqola yakunida jamoatchilik nazoratini natijaga yo'naltirishga qaratilgan huquqiy va tashkiliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, jamoatchilik nazorati, ochiqlik, hisobdorlik, fuqarolik jamiyati, davlat boshqaruvi, raqamli shaffoflik, korrupsiyaviy xavf.

Аннотация: В статье анализируются правовые и практические возможности общественного контроля в предупреждении коррупции. Обосновывается, что эффективность общественного контроля зависит не только от активности граждан, но и от открытости информации о деятельности государственных органов, рассмотрения обращений по существу, принятия соответствующих мер по выявленным проблемам и последующего мониторинга результатов. Научная новизна исследования заключается в рассмотрении общественного контроля как целостного механизма, включающего этапы доступа к информации, общественного анализа, обращения в компетентные органы, принятия соответствующих мер и последующей проверки результатов. Кроме того, предлагаются взаимосвязанные критерии оценки эффективности общественного контроля. В заключение разрабатываются правовые и организационные

рекомендации, направленные на повышение результативности общественного контроля.

Ключевые слова: коррупция, общественный контроль, открытость, подотчётность, гражданское общество, государственное управление, цифровая прозрачность, коррупционные риски.

Kirish.Korrupsiya davlat boshqaruvi samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi, qonun ustuvorligini zaiflashtiruvchi va jamiyatning davlat institutlariga bo'lgan ishonchini pasaytiruvchi murakkab ijtimoiy-huquqiy muammolardan biridir. Korrupsiyaviy holatlar davlat mablag'laridan foydalanish, davlat xizmatlarini ko'rsatish, davlat xaridlarini amalga oshirish va mansab vakolatlaridan foydalanish jarayonlarida namoyon bo'lishi mumkin. Shu sababli korrupsiyaga qarshi kurashish faqat huquqbuzarlik sodir etilgandan keyin javobgarlik belgilash bilan cheklanmasligi, balki korrupsiyaviy xavflarni oldindan aniqlash va ularni yuzaga keltiruvchi shart-sharoitlarni bartaraf etishni ham qamrab olishi zarur.

Korrupsiyaning oldini olishda jamoatchilik nazorati muhim o'rin tutadi. Fuqarolar, nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va boshqa fuqarolik jamiyati institutlari davlat organlari faoliyati to'g'risidagi axborotni o'rganish, qarorlar muhokamasida ishtirok etish, aniqlangan muammolar yuzasidan murojaat qilish va tegishli organlardan asoslantirilgan javob talab etish orqali davlat boshqaruvida ochiqlik hamda hisobdorlikni kuchaytirishi mumkin. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va jamoatchilik nazoratiga oid qonunchilik mazkur faoliyatning huquqiy asoslarini belgilaydi. Biroq jamoatchilik nazoratining mavjudligi o'z-o'zidan korrupsiya kamayishini anglatmaydi. Agar zarur ma'lumotlar ochiq bo'lmasa, fuqarolar aniqlagan muammolar vakolatli organlarga yetib bormasa yoki murojaatlar natijasi to'g'risida axborot berilmasa, nazoratning amaliy ta'siri cheklanishi mumkin. Demak, jamoatchilik nazoratini alohida tadbir yoki murojaat sifatida emas, balki muammoni aniqlashdan boshlab uning yechimini kuzatishgacha davom etadigan jarayon sifatida o'rganish zarur.

Maqolaning maqsadi O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashishda jamoatchilik nazoratining normativ-huquqiy asoslari va amaliy imkoniyatlarini tahlil qilish hamda uning samaradorligini oshirishga qaratilgan mualliflik takliflarini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun jamoatchilik nazoratining huquqiy asoslari o'rganiladi, nazorat jarayonining asosiy bosqichlari aniqlashtiriladi va uning natijadorligini baholash mezonlari taklif etiladi.

Adabiyotlar tahlili. Jamoatchilik nazoratining korrupsiyaga qarshi kurashishdagi o'rnini o'rganish, avvalo, uning konstitutsiyaviy va qonunchilik asoslarini tahlil qilishni talab etadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi davlat va jamiyat hayotini tashkil etish, qonun ustuvorligini ta'minlash hamda fuqarolarning jamiyat boshqaruvidagi ishtiroki uchun umumiy huquqiy asos yaratadi [1]. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashish sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi [2]. "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonun esa davlat organlari va muassasalari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirishning huquqiy asoslarini belgilaydi [3].

Jamoatchilik nazoratining amaliy imkoniyatlarini baholashda davlat xaridlari va davlat organlari faoliyatining ochiqligi bilan bog'liq huquqiy normalar ham muhimdir. "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonunda ochiqlik va shaffoflik, raqobat hamda korrupsiyaga yo'l qo'ymaslik kabi prinsiplar belgilangan [4]. "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonun fuqarolar va tashkilotlarning davlat organlariga murojaat qilish huquqini amalga oshirish tartibini tartibga soladi [5]. Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligiga oid qonunchilik esa jamoatchilik uchun axborotdan foydalanish imkoniyatini kengaytirishning huquqiy asoslaridan biridir [6]. Ushbu hujjatlar birgalikda tahlil qilinganda, jamoatchilik nazoratining natijadorligi axborotga kirish va aniqlangan muammolar yuzasidan rasmiy munosabat olish imkoniyatiga bevosita bog'liqligi ko'rinadi.

Huquqiy madaniyatni shakllantirish nuqtayi nazaridan “Ta’lim to’g’risida”gi Qonun ham e’tiborga loyiq. Mazkur hujjat ta’lim sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi [7]. U jamoatchilik nazoratining bevosita tartibini belgilamasa-da, ta’lim tizimida huquqiy bilim, mas’uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirish masalalarini o’rganish uchun muhim normativ manba hisoblanadi.

Xalqaro miqyosda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Korrupsiyaga qarshi konvensiyasi korrupsiyaning oldini olish va unga qarshi kurashishda jamiyat ishtirokining ahamiyatini e’tirof etadi [8]. Robert Klitgaard korrupsiyani kamaytirish bo’yicha institutsional yondashuvlarni tahlil qilib, boshqaruvdagi nazorat va hisobdorlik mexanizmlarining ahamiyatini ko’rsatadi [9]. Brian Z. Tamanaha esa qonun ustuvorligi tushunchasini nazariy jihatdan o’rganib, uning mazmunini faqat huquqiy qoidalarining mavjudligi bilan emas, balki ularning amalda ishlashi bilan bog’liq holda tahlil qiladi [10].

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkilotining davlat boshqaruvida halollikni ta’minlashga oid tavsiyalari davlat sektorida yaxlitlik, javobgarlik va nazorat mexanizmlarini rivojlantirishga e’tibor qaratadi [11]. Jahon bankining boshqaruv va huquq masalalariga bag’ishlangan tadqiqotida esa qonunlar va siyosatning natijadorligi ularni amalga oshiruvchi institutlar hamda boshqaruv jarayonlari bilan bog’liqligi tahlil qilinadi [12].

Umuman olganda, ko’rib chiqilgan manbalar korrupsiyaga qarshi kurashishda huquqiy tartibga solish, axborot ochiqligi, institutsional hisobdorlik va fuqarolar ishtirokining muhimligini ko’rsatadi. Biroq ushbu maqolaning asosiy e’tibori mavjud huquqiy normalarni sanab o’tish bilangina cheklanmaydi. Maqolada jamoatchilik nazorati qanday bosqichlar orqali amaliy natijaga olib kelishi mumkinligi va bu jarayon samaradorligini qanday mezonlar bilan baholash mumkinligi mualliflik yondashuvi asosida ko’rib chiqiladi.

Metodologiya. Mazkur tadqiqot nazariy-huquqiy xarakterga ega bo'lib, korrupsiyaga qarshi kurashishda jamoatchilik nazoratining imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida normativ-huquqiy tahlil, tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy tahlil va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Normativ-huquqiy tahlil yordamida jamoatchilik nazorati, korrupsiyaning oldini olish, davlat organlari faoliyatining ochiqqligi va fuqarolarning murojaat qilish huquqiga oid hujjatlarning mazmuni o'rganildi. Tizimli yondashuv asosida davlat organlari, fuqarolar, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro munosabatlari jamoatchilik nazoratining yaxlit mexanizmi sifatida ko'rib chiqildi. Qiyosiy tahlil xalqaro huquqiy hujjatlar va ilmiy adabiyotlarda yoritilgan tamoyillarni milliy qonunchilik asoslari bilan taqqoslashga xizmat qildi. Mantiqiy tahlil va umumlashtirish orqali jamoatchilik nazoratining asosiy bosqichlari, uning samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar va natijadorlikni baholash mezonlari ishlab chiqildi. Tadqiqotda empirik so'rovnoma, intervyu yoki statistik ma'lumotlarga asoslangan mustaqil tajriba o'tkazilmagan. Shu sababli maqoladagi xulosalar normativ-huquqiy va nazariy tahlil natijalariga asoslanadi. Taklif etilayotgan model va mezonlarning amaliy samaradorligini aniqlash uchun kelgusida real murojaatlar, davlat xaridlari hamda ochiq ma'lumotlar asosida alohida empirik tadqiqot o'tkazish talab etiladi.

Tahlil va natijalar. Jamoatchilik nazoratining asosiy vazifasi davlat organlari faoliyatining qonuniyligi, ochiqqligi va jamiyat manfaatlariga muvofiqligini kuzatish, aniqlangan muammolar yuzasidan jamoatchilik fikrini shakllantirish hamda mas'ul tashkilotlarning e'tiborini muammolarga qaratishdan iborat. Ushbu jarayon korrupsiyaga qarshi kurashishda profilaktik ahamiyatga ega, chunki qarorlar va xarajatlarning ochiqqligi mansab vakolatlaridan foydalanish bilan bog'liq xavflarni aniqlash imkoniyatini oshiradi. Masalan, davlat xaridlari jarayonida xarid shartlari, tanlov mezonlari, shartnomalar va ularning ijrosi to'g'risidagi ma'lumotlarning ochiq bo'lishi jamoatchilik tomonidan tahlil o'tkazishga imkon yaratadi. Bunda shubhali

holatning mavjudligi avtomatik ravishda korrupsiya sodir etilganini anglatmaydi. Jamoatchilik nazoratining vazifasi ehtimoliy nomuvofiqliklarni aniqlash, dalillarga asoslangan savollarni shakllantirish va masalani tegishli vakolatli organlarga yetkazishdan iborat. Huquqiy baho berish va javobgarlik masalasini hal qilish esa vakolatli organlar tomonidan qonunchilikda belgilangan tartibda amalga oshirilishi lozim.

Jamoatchilik nazoratining amaliy samarasi uchta asosiy shartga bog‘liq.

Birinchisi — axborotning ochiqligi va tushunarliqligi.

Ikkinchisi — fuqarolarning aniqlangan muammolar yuzasidan qonuniy tartibda murojaat qilish imkoniyati.

Uchinchisi — davlat organlarining murojaatlarni mazmunan ko‘rib chiqishi va qabul qilingan choralar to‘g‘risida axborot berishi.

Mazkur shartlardan biri yetishmasa, nazorat jarayonining samaradorligi pasayishi mumkin. Masalan, axborot ochiq bo‘lsa-yu, fuqarolar undan foydalanish yoki uni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘lmasa, nazorat yuzaki tus oladi. Xuddi shuningdek, murojaat yuborilgan bo‘lsa-yu, uning natijasi haqida ma’lumot berilmasa, jamoatchilikning muammoni kuzatib borish imkoniyati cheklanadi. Demak, jamoatchilik nazoratining samarasi faqat fuqarolarning faolligi bilan emas, balki davlat organlarining ochiqligi va hisobdorligi bilan ham belgilanadi.

Tadqiqotning asosiy ilmiy yangiligi jamoatchilik nazoratini alohida tadbir yoki murojaat sifatida emas, balki o‘zaro bog‘langan besh bosqichdan iborat natijaga yo‘naltirilgan mexanizm sifatida talqin qilish taklifida namoyon bo‘ladi.

Birinchi bosqich — axborotga kirish. Jamoatchilik nazorati uchun zarur bo‘lgan ma’lumotlar ochiq, ishonchli, o‘z vaqtida e’lon qilingan va foydalanuvchi tushunadigan shaklda bo‘lishi kerak. Axborotga kirish imkoniyati cheklangan sharoitda fuqarolar davlat organlari faoliyatini yetarlicha baholay olmaydi.

Ikkinchi bosqich — jamoatchilik tahlili. Fuqarolar va fuqarolik jamiyati institutlari e'lon qilingan axborotni o'rganib, qarorlar, xarajatlar yoki xizmatlar bilan bog'liq ehtimoliy muammolarni aniqlaydi. Ushbu bosqichda xulosalar taxminlarga emas, tekshirilishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar va dalillarga asoslanishi zarur.

Uchinchi bosqich — vakolatli organga murojaat qilish. Aniqlangan masala yuzasidan tegishli tashkilotga qonuniy tartibda murojaat qilinadi. Murojaatda muammoning mazmuni, mavjud dalillar va ko'rib chiqilishi so'ralayotgan masalalar aniq ifodalangan bo'lishi kerak.

To'rtinchi bosqich — javob va tegishli chora. Vakolatli organ murojaatni belgilangan tartibda ko'rib chiqishi, masalaning mazmuniga mos javob berishi va asoslar mavjud bo'lganda zarur choralarni ko'rishi lozim. Javobning faqat rasmiy shaklda berilishi emas, balki murojaatda ko'tarilgan masalalarga munosabat bildirilishi muhimdir.

Beshinchi bosqich — natijani qayta tekshirish. Jamoatchilik nazorati ko'rilgan choralar va ularning natijalarini kuzatish imkoniyati mavjud bo'lgandagina to'liq siklga aylanadi. Bu bosqich muammo amalda bartaraf etilganmi yoki yo'qmi, degan savolga javob topishga yordam beradi. Ushbu modelning mohiyati shundaki, jamoatchilik nazoratining natijadorligi alohida bosqichning mavjudligiga emas, balki ular o'rtasidagi uzviy bog'liqlikka asoslanadi. Axborotning ochiqqligi tahlil uchun sharoit yaratadi, tahlil asosli murojaatga olib keladi, murojaat vakolatli organning munosabatini talab qiladi, ko'rilgan chora esa qayta tekshirish orqali baholanadi. Mazkur model muallif tomonidan taklif etilayotgan konseptual yondashuv bo'lib, uni amaldagi qonunchilikda belgilangan rasmiy baholash tizimi sifatida talqin qilish mumkin emas. Uning ilmiy-amaliy qiymati jamoatchilik nazoratining turli shakllarini yagona mantiqiy zanjirga birlashtirishi va jarayonning qaysi bosqichida muammo yuzaga kelayotganini aniqlash imkonini berishidadir.

Taklif etilgan modeldan kelib chiqib, jamoatchilik nazoratining samaradorligini baholash uchun beshta o'zaro bog'liq mezonni qo'llash taklif etiladi.

Birinchi mezon — axborotning ochiqligi va tushunarliqligi. Ushbu mezon davlat organlari faoliyatiga oid muhim ma'lumotlarning o'z vaqtida e'lon qilinishi, ulardan foydalanish imkoniyati va mazmunining tushunarliqligini qamrab oladi.

Ikkinchi mezon — jamoatchilik ishtiroki imkoniyati. Fuqarolar va fuqarolik jamiyati institutlarining axborot olish, masalalarni muhokama qilish va vakolatli organlarga murojaat qilish imkoniyatlari baholanadi.

Uchinchi mezon — murojaatlarga munosabat sifati. Murojaatlarning belgilangan tartibda ko'rib chiqilishi, javoblarning mazmunan asoslanganligi va ko'tarilgan masalalarga tegishli munosabat bildirilishi hisobga olinadi.

To'rtinchi mezon — tuzatish choralarining mavjudligi. Aniqlangan muammolar yuzasidan vakolatli organlar tomonidan qonuniy va asoslantirilgan choralar ko'rilgan-ko'rilmagani o'rganiladi.

Beshinchi mezon — natijani qayta tekshirish imkoniyati. Ko'rilgan choralar natijasi to'g'risida ma'lumot olish, muammoning bartaraf etilganini kuzatish va zarur hollarda qo'shimcha savollar bilan murojaat qilish imkoniyati baholanadi.

Ushbu mezonlar jamoatchilik nazoratini faqat o'tkazilgan tadbirlar yoki yuborilgan murojaatlar soni bilan baholashning cheklanganligini ko'rsatadi. Murojaatlar sonining ko'pligi muammolar samarali hal etilganini o'z-o'zidan isbotlamaydi. Xuddi shuningdek, ko'p miqdorda axborot e'lon qilinishi ham ushbu axborotdan foydalanish va uning asosida amaliy choralar ko'rish imkoniyati mavjudligini anglatmaydi. Shu sababli taklif etilayotgan mezonlar miqdoriy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda sifat ko'rsatkichlarini ham hisobga olishni nazarda tutadi. Biroq ularning amaliy samaradorligini tasdiqlash uchun keyingi tadqiqotlarda mezonlar bo'yicha aniq ko'rsatkichlar ishlab chiqilishi va real ma'lumotlar asosida sinovdan o'tkazilishi zarur.

Birinchi navbatda, davlat organlari faoliyatiga oid ma'lumotlarning ochiqqligini oshirish zarur. Ma'lumotlarni shunchaki e'lon qilish bilan cheklanmasdan, ularni izlash, taqqoslash va tahlil qilish uchun qulay shaklda taqdim etish muhim. Ayniqsa, davlat xaridlari, budget mablag'lari sarfi va davlat xizmatlari bilan bog'liq axborotning tushunarli bo'lishi jamoatchilik tahlili sifatini oshirishi mumkin.

Ikkinchidan, jamoatchilik murojaatlarini ko'rib chiqish jarayonining shaffofligini kuchaytirish maqsadga muvofiq. Murojaat qabul qilingani haqidagi tasdiqdan tashqari, uning ko'rib chiqilish holati va yakuniy natijasi to'g'risida axborot olish imkoniyati ham muhimdir. Bunda qonunchilikda belgilangan muddatlar, shaxsiy ma'lumotlar va qonun bilan qo'riqlanadigan boshqa ma'lumotlarga doir talablar hisobga olinishi lozim.

Uchinchidan, jamoatchilik nazoratining natijalarini baholashda miqdoriy va sifat ko'rsatkichlarini birgalikda qo'llash tavsiya etiladi. Masalan, murojaatlar soni bilan bir qatorda, ularning mazmunan ko'rib chiqilishi, aniqlangan kamchiliklar yuzasidan choralar ko'rilishi va natijalar haqida axborot berilishi ham tahlil qilinishi kerak. Bunday yondashuv nazorat faoliyatini natijaga yo'naltirishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, aholining huquqiy va axborot savodxonligini oshirish zarur. Jamoatchilik nazorati faqat norozilik bildirishdan iborat emas; u huquqiy me'yorlarni tushunish, ishonchli ma'lumotlardan foydalanish, dalillarni tahlil qilish va tegishli organlarga asosli murojaat qilish ko'nikmalarini ham talab etadi. Ta'lim muassasalari, mahalla, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlarining hamkorligi bu borada muhim ahamiyatga ega.

Beshinchidan, raqamli texnologiyalardan foydalanish bilan birga shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligini ta'minlash kerak. Raqamli platformalar axborotga kirish va murojaatlarni kuzatishni yengillashtirishi mumkin, biroq ular ishonchli ma'lumotlar, foydalanuvchilar huquqlarini himoya qilish va noto'g'ri axborot tarqalishining oldini olish tamoyillariga asoslanishi zarur.

Shunday qilib, jamoatchilik nazoratini rivojlantirish uchun huquqiy kafolatlar, ochiq axborot, qulay murojaat mexanizmlari, davlat organlarining hisobdorligi va fuqarolarning faol ishtiroki bir-birini to'ldirishi lozim. Mazkur omillardan faqat bittasini kuchaytirish bilan barqaror natijaga erishish qiyin.

Xulosa. O'tkazilgan nazariy-huquqiy tahlil korrupsiyaga qarshi kurashishda jamoatchilik nazorati ochiqlik, hisobdorlik va korrupsiyaning oldini olishni kuchaytirishga xizmat qiluvchi muhim mexanizm ekanini ko'rsatadi. Uning samaradorligi fuqarolarning faolligigagina emas, balki davlat organlari faoliyati to'g'risidagi axborotning ochiqligi, murojaatlarning mazmunan ko'rib chiqilishi va ko'rilgan choralar natijasini kuzatish imkoniyatiga ham bog'liq. Maqolaning asosiy ilmiy yangiligi jamoatchilik nazoratini besh bosqichli jarayon sifatida tizimlashtirish va uning samaradorligini baholash uchun o'zaro bog'liq beshta mezonni taklif etishdan iborat. Ushbu yondashuv jamoatchilik nazoratini faqat tadbirlar yoki murojaatlar soni bilan emas, balki aniqlangan muammolarga munosabat bildirilishi va ko'rilgan choralar natijasi bilan bog'liq holda baholash zarurligini asoslaydi. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi xulosalarga kelindi:

- Jamoatchilik nazoratining samaradorligini oshirish uchun davlat organlari faoliyatiga oid ma'lumotlar ochiq, tushunarli va foydalanish uchun qulay bo'lishi kerak.
- Jamoatchilik murojaatlari bilan ishlash jarayonida murojaatning mazmunan ko'rib chiqilishi va natijasi haqida axborot berilishiga e'tibor qaratish zarur.
- Nazorat samaradorligini baholashda axborot ochiqligi, fuqarolar ishtiroki, murojaatlarga munosabat, tuzatish choralari va natijani qayta tekshirish imkoniyatini birgalikda hisobga olish maqsadga muvofiq.
- Raqamli texnologiyalarni joriy etish huquqiy savodxonlik, axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish choralari bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Taklif etilgan model nazariy-huquqiy tahlil natijasi bo'lib, uning amaliy samaradorligi kelgusida aniq holatlar va statistik ma'lumotlar asosida tekshirilishi

kerak. Jamoatchilik nazoratining rivojlanishi davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlash, davlat resurslaridan foydalanish ustidan ijtimoiy kuzatuvni kuchaytirish va korrupsiyaviy xavflarning oldini olishga ko'maklashishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir. 2023-yil.
2. O'zbekiston Respublikasining "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni, 2017-yil 3-yanvar, O'RQ-419-son.
3. O'zbekiston Respublikasining "Jamoatchilik nazorati to'g'risida"gi Qonuni, 2018-yil 12-aprel, O'RQ-474-son.
4. O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonuni, 2021-yil 22-aprel, O'RQ-684-son.
5. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to'g'risida"gi Qonuni, 2017-yil 11-sentabr, O'RQ-445-son.
6. O'zbekiston Respublikasining "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida"gi Qonuni, 2014-yil 5-may, O'RQ-369-son.
7. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.
8. United Nations. United Nations Convention against Corruption. Adopted by General Assembly Resolution 58/4, 31 October 2003.
9. Klitgaard R. Controlling Corruption. — Berkeley: University of California Press, 1988. — 230 p.
10. Tamanaha B. Z. On the Rule of Law: History, Politics, Theory. — Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
11. OECD. Recommendation of the Council on Public Integrity. — Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2017. — URL:
12. World Bank. World Development Report 2017: Governance and the Law. — Washington, DC: World Bank, 2017.

